

De bron, doorzicht en dynamiek

Natuur
en
Milieu

13 voorstellen hoe het beter kan met de
uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn water

De Europese Kaderrichtlijn water (KRW) is dé kans op schoon en natuurlijk water. Het oppervlaktewater wordt weer helder, vol kikkers, planten en vissen. De variatie in de natuur neemt toe en er komt meer gezond zwemwater. Drinkwater en proceswater in industrie worden duurzaam gebruikt. En met de KRW wordt schoon water de basis voor ruimtelijke planning. Water behoort tot ons erfgoed en is een essentiële natuurlijke hulpbron. Helaas is de ambitieuze uitvoering van de KRW nog ver te zoeken. De overheden hikken aan tegen Brusselse regels en tegen de kosten. Dat is niet terecht. Want de baten van schoon water zijn groot en moeten in de afweging van de kosten worden meegenomen. Een goede aanpak van de KRW betekent aanpak aan de bron, meer dynamiek in het watersysteem en letterlijk meer doorzicht. Actuele problemen zoals het ontbreken van vis-trek, groene soep en blauwalgenbloei worden opgelost.

Waar gaat het om bij de KRW? Het besef dat we onze natuurlijke bronnen niet achteloos kunnen gebruiken en vervuilen heeft in de KRW een duidelijk wettelijk kader gekregen. Geen verdere achteruitgang van de waterkwaliteit, volledige kostenterugwinning van watergebruik, het ecologisch gezond maken van wa-

ter, plannen opstellen per stroomgebied en maatregelen vastleggen waaraan Brussel ons kan houden (resultaatverplichting). Met deze principes biedt de KRW concrete handvatten voor:

- verregaande beperking van emissies en de aanpak van diffuse bronnen van vervuiling;
- natuurlijke inrichting van wateren en het herstel van beekmeanders;
- meer natuurlijk en flexibel peilbeheer van meren, boezemwateren en sloten;
- duurzame situering van functies;
- verduurzaming van het watergebruik.

In 2009 worden de stroomgebiedbeheerplannen vastgesteld. De KRW verbiedt de achteruitgang van waterkwaliteit en het afweten van problemen. Twee zaken zijn daarvoor nodig: we moeten waterbeheerders in bovenstroomse gebieden aanspreken op het verminderen van vervuiling, zoals Nederland in het verleden succesvol het dumpen van kalizouten in de Rijn heeft weten te beëindigen. En daarnaast moeten wij zelf voldoende maatregelen nemen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Oude en nieuwe problemen

Dankzij de KRW is het inmiddels vastgesteld beleid om stuwen 'vispasseerbaar' te maken waardoor vissen weer kunnen trekken. Een mooi begin voor het herstel van natuurlijke processen. Veel oud beleid komt met de KRW weer terug, zoals de aanpak van diffuse bronnen van vervuiling. Hier zijn forse problemen, want:

- stikstof- en fosfaatgehalten in het oppervlaktewater zijn nog steeds structureel te hoog voor gezonde ecosystemen;
- steeds weer worden er nieuwe milieuvreemde stoffen in het water aangetroffen. Er moeten fundamentele vragen worden gesteld over het gebruik van medicijnen en producten als brandvertragers.

Er zijn ook vele andere belangrijke vragen over de uitvoering van de KRW, zoals:

- In de ene regio worden maatregelen voor herstel hydromorfologie, zoals meandering in een 10-20 meter brede strook langs een beek, genomen, in de andere regio niet. Is vrijwillige medewerking van landeigenaren hiervoor wel toereikend?
- Waarom worden er in Nederland niet meer wateren als natuurlijke waterlichamen aangewezen; is dat wel geloofwaardig voor Brussel?
- Hoe zorgen we ervoor dat ook de kleinere wateren die geen waterlichaam zijn in de zin van de KRW ecologisch gezond worden?
- Waarom stellen de overheden – zoals eerder is afgesproken – geen blauwe knooppunten vast om elkaar te kunnen aanspreken op het maken van afspraken voor de waterkwaliteit?
- Waarom wordt voor fosfaatverzadigde en -lekkende gronden die een constante bedreiging vormen voor de waterkwaliteit, het vervuiler-betaalt-principe niet gehanteerd?
- Hoe kan de grondwaterrichtlijn het beste worden ingezet voor een versterking van de KRW-doelen?
- Wie bepaalt wat kosteneffectieve maatregelen zijn en hoe wordt voorkomen dat maatregelen op voorhand als te moeilijk of onhaalbaar worden afgeschreven?
- Biedt de dochterrichtlijn prioritair stoffen genoeg handvatten voor de aanpak van de vervuiling door chemische bronnen?

Niemand twijfelt aan de inzet en voordelen van de gebiedsprocessen die nu plaatsvinden. Maar dat is niet voldoende. De natuur- en milieuorganisaties doen 13 voorstellen. Om de kansen voor schoon water en ecologisch gezonde watersystemen te benutten is een doortastende en transparante aanpak nodig.

1 Water voor natuur: topprioriteit

Wat kan beter? Waterschappen en provincies geven absolute prioriteit aan de inrichtings- en beheermaatregelen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de gebieden waar de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 worden gerealiseerd. Bij de te nemen maatregelen wordt het hele stroomgebied in beschouwing genomen, inclusief het grondwater en de kleine wateren.

© Kina/H.J. Roersma

Voldoende schoon gebiedseigen water is een vereiste voor de natuur. Zonder voldoende water treedt verdroging op, zonder schoon water overleven planten en dieren niet. Andersom werkt het ook: robuuste natuur werkt zuiverend op het water. Het zelfreinigend vermogen neemt toe naarmate het systeem gezonder is. We moeten dan ook zorgen dat er afstemming is tussen water en natuur, overall, maar in het bijzonder voor de Ecologische Hoofdstructuur en de Natura-2000-gebieden. Het stroomgebiedbeheerplan moet zorgen voor goede milieuocondities voor de hele Ecologische Hoofdstructuur (EHS in 2018 veiliggesteld) en de Natura-2000-gebieden (doelen in 2015 gehaald).

Natuur beperkt zich echter niet tot de beschermde gebieden van EHS en Natura 2000. Ook daarbuiten is volop natuur te vinden. De KRW erkent dit. Van groot belang is dat er ook in sterk veranderde en kunstmatige wateren (rechtgetrokken beken, respectievelijk kanalen en sloten) maatregelen worden genomen om het water ecologisch gezond te maken. Prioriteit voor de EHS en Natura-2000-gebieden mag niet leiden tot verwaarlozing van kleine wateren die geen waterlichaam zijn in de zin van de KRW.

2 Schone bronnen voor drinkwater

Wat kan beter? Drinkwater stelt hoge eisen aan de waterkwaliteit. Overmatig gebruik en verspilling van drinkwater worden tegengegaan, ook dat is een KRW-opgave. De bescherming van grond- en oppervlaktewater voor de voorziening van drinkwater krijgt veel meer aandacht in de provinciale en rijksplannen.

Schoon en voldoende drinkwater is een bestaansvoorwaarde. Er is in principe in Nederland voldoende grond- en oppervlaktewater van goede kwaliteit voor drinkwaterbereiding. Dat willen we graag zo houden. Bovendien is het drinkwater hier ook nog eens tegen een lage prijs beschikbaar. De prijs is zo laag dat van besparen via de portemonnee nauwelijks effect te verwachten valt. Gelukkig vinden de meeste mensen al dat zij zuinig moeten omgaan met drinkwater en neemt het drinkwatergebruik al vele jaren niet meer toe. Dat past bij het doel van de Kaderrichtlijn water.

Maar er zijn ook bedreigingen. Te veel nitraat en bestrijdingsmiddelen uit de landbouw zijn in het grondwater onderweg naar winningen. De Nitraatrichtlijn verplicht Nederland om in het grondwater een concentratie nitraat te halen van maximaal 50 mg per liter. Deze norm heeft ook directe gevolgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. Het is van groot belang dat de veehouderij snel duurzamer wordt want de norm moet in 2009 gehaald zijn.

Het aantal knelpunten als gevolg van te hoge concentraties gewasbeschermingsmiddelen bij de in-

namepunten van oppervlaktewater is de afgelopen jaren weliswaar gereduceerd, maar daarmee zijn we er nog niet. Om op tijd aan de doelen te voldoen is snel verdergaande actie noodzakelijk. Bovendien worden steeds nieuwe milieuvreemde stoffen in de bronnen voor ons drinkwater aangetroffen (geneesmiddelen, resten van huishoudproducten, brandstofcomponenten). We moeten daarom bij de productie van goederen meer rekening houden met de gevolgen voor de waterkwaliteit en ons consumptiepatroon daarop aanpassen.

Drinkwater stelt terecht hoge eisen aan de waterkwaliteit. De KRW vraagt om het schoon houden van bronnen voor drinkwater om afwenteling van kosten op de drinkwaterconsument te voorkomen. Alle watervoorraden moeten zodanig worden beschermd dat op lange termijn drinkwater of voedsel bereid kan worden met eenvoudige zuivering (ontijzering en beluchting). Verplaatsing, bijmenging of extra zuivering zou niet langer moeten plaatsvinden. Het zou ook niet langer mogen gebeuren dat de inname van drinkwater wordt verplaatst of stilgelegd omdat normen worden overschreden.

3 Grondwater op hoger peil

Wat kan beter? Provincies maken de realisatie van het optimale grondwaterregime voor de natuur tot een integrale opgave voor de gebiedsprocessen. Alle verdroogde EHS- en Natura-2000-gebieden krijgen de hoogste prioriteit en zijn in 2015 hersteld. Maatregelen voor verdrogingsbestrijding worden onverkort uitgevoerd.

Voldoende en goed grondwater is een kostbare schat voor de toekomst. Zeker met de klimaatverandering moeten we zuinig zijn op ons grondwater. Grondwater reageert veel minder snel op extreme weersituaties dan het oppervlaktewater. Aan de verdroging in de natuur zien we dat het grondwater nu niet hoog genoeg staat. Het grondwaterpeil dient te worden hersteld.

De verdroging van de natuur wordt nu eindelijk met de zogenaamde TOP-lijsten aangepakt. Hiervoor zijn gebiedsgerichte maatregelen nodig. Het is van groot belang dat het KRW-proces geïntegreerd wordt met plannen voor het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) en met Waterbeleid 21e eeuw (WB21). Met GGOR zullen de peilen in veel natuurgebieden omhoog gebracht worden zodat meer natuurlijke systemen zich kunnen ontwikkelen. Met WB21 wordt het waterbeheer niet langer gericht op het zo snel mogelijk afvoeren, maar op het zo lang mogelijk vasthouden. Als de KRW-maatregelen integraal worden meegenomen in GGOR en WB21 ontstaat meerwaarde voor het hele gebied en worden de kosten bovendien zo laag mogelijk gehouden.

© Ben Hermans

4 Water stuurt de ruimtelijke ordening

Wat kan beter? Het besef dat water bepalend is voor de ruimtelijke inrichting, leidt tot een andere wijze van plannen. Een gezond watersysteem staat aan het begin van het planproces. Waterschappen en gemeenten letten erop dat water de ruimte krijgt en nieuwe activiteiten volgend zijn op het gewenste waterpeil. Provincies nemen de regie om de noodzakelijke maatregelen te treffen.

Nederland heeft met zijn polders, vaarten, kanalen en meren op boezempeil een zeer kunstmatig watersysteem. Zonder gemalen en dijken zouden grote gebieden overstromen of geregeld onder water staan. Beschermen tegen water en het afvoeren van water is een keiharde noodzaak. Maar de inzichten over de wijze van waterafvoer zijn wel veranderd. Het hoeft niet meer zo snel. Door overtollig regenwater langer onderweg te laten zijn, kan er meer water worden geborgen en kan het grondwater worden aangevuld. Door de langere verblijftijd krijgt natuurlijke zuivering meer kans. Met het aanwijzen van bergingsgebieden, wadi's in stadswijken en meer ruimte voor rivieren, beken en sloten kan wateroverlast worden voorkomen. Het hele watersysteem wint aan veerkracht, zelfreinigend vermogen en duurzaamheid, wat ook goed is met het oog op klimaatverandering. Ruimtelijke-ordeningsplannen moeten zo'n robuust watersysteem garanderen. De KRW ondersteunt ruimte voor water met het principe van herstel van de hydromorfologie.

© Frank Magdelyns

5 Natuurlijker peilbeheer

Wat kan beter? Waterschappen en Rijkswaterstaat streven naar een natuurlijker peilbeheer in meren, boezems, in grote en kleine wateren. Het peil wordt zoveel mogelijk geregeld in grote, robuuste eenheden met een flexibel peilbeheer.

De Kaderrichtlijn water dwingt tot nadenken over peilbeheer: voor elke sloot een strak en laag peil is niet goed voor de waterkwaliteit. Natuur is gebaat bij dynamiek, ofwel een meer flexibel peilbeheer. Een gemiddeld hoger peil dat rekening houdt met de grondwaterstand remt de bodemdaling en de veenoxidatie, wat ook met het oog op klimaatverandering gewenst is. Voor het veenweidegebied is dat bijvoorbeeld een zomerpeil in de sloot van 10 tot 40 cm beneden maaiveld. Een flexibel en hoger peilbeheer lost weliswaar het probleem van de bodemdaling niet helemaal op, maar de grondwatervoorraad blijft wel beter op peil. Bovendien is flexibel peilbeheer van belang voor de natuurlijke inrichting van oevers, het creëert paaiplaatsen voor vissen, bevordert het zuiverend vermogen van oevervegetaties en is daarmee goed voor de waterkwaliteit.

In de lage delen van Nederland is flexibel peilbeheer een van de belangrijkste middelen om schoon, gebiedseigen water zo lang mogelijk vast te houden en de waterkwaliteit te verbeteren. In de polders moet natuurlijk peilbeheer worden afgewogen met de gewenste grondwaterstand.

© Kina/Fred Hoogervorst

6 Landbouw duurzaam maken

Wat kan beter? Het Rijk zorgt voor een streng toelatingsbeleid en een heffingenbeleid voor bestrijdingsmiddelen. De principes van geïntegreerde teelt worden standaard toegepast. Intensieve teelten zoals de bollenteelt en glastuinbouw vinden plaats in gesloten kringlopen waardoor vervuilende emissies geen kans krijgen zich te verspreiden. Het principe van evenwichtsbemesting wordt versneld ingevoerd – nog ruim vóór 2015. Waterschappen zorgen, gesteund door provincies en het Rijk, voor de grootschalige aanpak van fosfaatlekkende gronden.

Nederland kent een intensief grondgebruik. De randen van agrarische percelen worden vaak tot op de laatste centimeter benut. De landbouw heeft daardoor veel invloed op het waterbeheer en moet bijgevolg ook veel doen om milieuproblemen de baas te worden. De KRW raakt de landbouw op diverse fronten, bijvoorbeeld:

- intensieve teelten in brongebieden van beken;
- maïsteelt in de veenweiden;
- uitspoeling en afspoeling van bestrijdingsmiddelen;
- aanvoer van gebiedsvreemd, voedselrijk water voor beregening en vast peilbeheer;
- belasting van het grondwater in droogtegevoelige gronden;
- mineralisatie van veenbodems;
- lekken van fosfaat en nitraat naar oppervlaktewater.

Er is nog veel te doen, maar er zijn ook goede ontwikkelingen gaande die verder moeten worden doorgezet. Betere waterconservering leidt tot een fikse besparing op beregening uit grond- en oppervlaktewater. Overal lopen de emissies van bestrijdingsmiddelen terug en de verliezen van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater worden kleiner. Kassen maken gebruik van koude-warmte-opslag en werken steeds vaker met een gesloten waterhuishouding.

Al deze zaken zijn ook in het belang van de land- en tuinbouw zelf. De grootste problemen voor schoon water zijn bestrijdingsmiddelen en nutriënten uit de landbouw (stikstof en fosfaat). Bestrijdingsmiddelen leveren lokaal problemen op. Overschrijdingen van de normen zijn sterk gerelateerd aan het grondgebruik (sier-, kas- en bollenteelt). Nutriënten blijven ondanks de uitvoering van generiek mestbeleid voorlopig een probleem. Landbouwgronden zijn een belangrijke bron van aanvoer van meststoffen naar het oppervlaktewater. Deze conclusie moet aanleiding zijn om op regionale schaal maatregelen te nemen: zowel voor de bevordering van gesloten teelten met name voor intensieve sectoren als tuinbouw en vollegrondsgroenteteelt, als voor de aanpak van fosfaatlekkende gronden. Onder meer door het creëren van spuit- en teeltvrije zones langs watergangen. De landbouw hoort net als andere sectoren op vervuiling te worden aangesproken. Daar staat tegenover dat boeren via groene en blauwe diensten beloond kunnen worden voor natuur- en landschapsbeheer en hun bijdrage aan extra wateropgaven. Onder andere het gemeenschappelijk landbouwbeleid wordt hiervoor veranderd zodat er meer geld beschikbaar komt voor deze publieke doelen.

7 Zuiveren aan de bron

Wat kan beter? Waterschappen doen hun best de zuivering van rioolwater voor nutriënten richting de 95% te laten gaan waardoor het effluent zonder bezwaar kan worden geloosd. Gemeenten saneren overstorten van riolen. Door generiek productbeleid, betere controle en door scheiden van stromen aan de bron wordt de chemische kwaliteit van afvalwater beter beheersbaar.

De waterkwaliteit is in Nederland sinds de jaren '70 sterk verbeterd met de aanleg van rioolwaterzuiveringsinstallaties en het verwijderen van fosfaat uit wasmiddelen. Nederland heeft de hoogste rioleringsgraad in de wereld. Maar zelfs met 80% zuivering van nutriënten uit het rioolwater komt er in ons dichtbevolkte land nog altijd een behoorlijke vuilvracht in het oppervlaktewater. Via het effluent van zuiveringsinstallaties belasten we het oppervlaktewater met nutriënten, hormonen en stoffen die als hormonen werken, antibiotica, huishoudproducten en andere ongewenste reststoffen. We gebruiken water als transportmiddel voor ons eigen vuil zonder over de risico's te denken. Het riool is te veel een *flush-and-forget*-systeem. Onvoldoende zuivering maakt het water ziek en de verscheidenheid aan planten en dieren neemt af. Vissen en andere waterdieren leggen het loodje of vertonen afwijkingen, zoals tweeslachtigheid.

Door het toepassen van nieuwe technieken kunnen veel van deze nadelen worden voorkomen. Daarnaast moet er meer aandacht komen voor preventie, beperking van het gebruik van antibiotica – ook in de landbouw, het anders omgaan met lozingen van huishoudens en van instellingen waar met geneesmiddelen wordt gewerkt, zoals ziekenhuizen. Er worden meer projecten gestart waarbij urine apart wordt ingezameld en met hoog rendement gezuiverd, te beginnen in ziekenhuizen, zorginstellingen, scholen en overheidsgebouwen.

8 Verminder de lozingen van industrie- en koelwater

Wat kan beter? Voor een gezond ecosysteem is het noodzakelijk om warmtelozingen uit energiecentrales aan te pakken. De waterbeheerder stelt scherpe voorwaarden aan de vergunning. Het Rijk ziet erop toe restwarmte nuttig te gebruiken (energiebeleid) en ook de buurlanden aan te spreken op de opwarming van rivieren door koelwater (waterbeleid).

De afname van puntlozingen uit de industrie heeft soms tot spectaculaire verbetering van de waterkwaliteit geleid. Verstandig omgaan met water door hergebruik en zuivering behoren tegenwoordig tot de standaardaanpak. Ondanks in het verleden geboekte resultaten zijn er echter nog grote lozingen van industriële complexen. Ook het watergebruik van de industrie is soms hoog, wat leidt tot grote aanslagen op het watersysteem. Bijvoorbeeld bij het gebruik van rivierwater voor de koeling van energiecentrales. Door opwarming van het klimaat en door de lozing van warm water (een norm van liefst 28 °C wordt gehanteerd in de mengzone van de rivier) leggen vissen het loodje en ontstaan nieuwe problemen met bijvoorbeeld de kwaliteit van de drinkwatervoorziening. Dat energie in de vorm van opgewarmd water wordt geloosd en restwarmte niet wordt benut, is doodzonde. De lozing van warm water dient te verminderen. Als energiecentrales in Nederland en in het buitenland restwarmte opnieuw gebruiken of opslaan kunnen waterkwaliteitsbeleid en klimaatbeleid samengaan.

9 Natuur en landschap in fijnmazige watersystemen

Wat kan beter? Waterschappen gaan zich samen met grondgebruikers sterk maken voor de natuurvriendelijke inrichting en bescherming van alle wateren en watertjes. Groenblauwe diensten worden ingezet als een instrument voor de integrale verbetering van natuur en landschap, voor waterberging én waterkwaliteit.

Nederland is uniek om zijn plassen, meren en rivieren, maar ook om zijn vele sloten en beken, kenmerkend voor onze fijnmazige watersystemen. De reden dat deze niet onder de KRW vallen is de angst voor een te zwaar monitoringsprogramma en Brusselse bemoeizucht. Dat is jammer want hier liggen grote kansen voor natuurwinst. Naar schatting heeft Nederland 200.000 km randlengte van percelen, waarvan de helft – 100.000 km – langs sloten, vaarten en beken. Al deze watertjes tezamen vormen een belangrijke drager van de kwaliteit en identiteit van het landschap en hebben potentiële natuurwaarde. Daarom zouden niet alleen grotere wateren maar ook poldersloten, vaarten en beken beter zichtbaar moeten worden gemaakt. Met natuurlijke inrichting, extensief gebruikte randen en natuurvriendelijke oevers is een wereld te winnen. Als de waterkwaliteit ook letterlijk aan de bron wordt aangepakt, komt dat ten goede aan de natuur, het recreatief gebruik en de beleving van het landschap. Waterbeheerders en grondeigenaren moeten hiervoor samen aan de slag door onder andere groenblauwe diensten af te spreken. Bovendien liggen in deze haarvaten van het watersysteem vaak ook mogelijkheden voor het vasthouden en bergen van water.

© Kina/M. de Jonge

10 Watertoets voor alle ruimtegebruik

Wat kan beter? Waterschappen en Rijkswaterstaat wijzen andere overheden erop dat de watertoets nodig is bij alle ruimtelijke plannen en voornemens voor nieuwe activiteiten. De waterbeheerders beoordelen met de watertoets alle mogelijke kwalitatieve en kwantitatieve veranderingen van het watersysteem.

Water en bodem vormen letterlijk de onderste laag in de samenleving. De doelen van KRW en WB21 (Waterbeleid 21e eeuw) zijn alleen haalbaar als water de ruimtelijke planning gaat aansturen. Het bestuurlijk instrument hierbij is de watertoets. De watertoets stelt randvoorwaarden aan wat er aan (nieuwe) activiteiten en ruimtelijke functies kan plaatsvinden. De watertoets zou zich echter – ook in verband met klimaatverandering – moeten uitspreken over de meest logische plaats van toekomstige activiteiten (bijvoorbeeld in een waterkanskaart). De watertoets moet daarom pro-actief worden ingezet om ongewenste gevolgen voor het watersysteem te voorkomen. Bij al geplande stedelijke ontwikkelingen moeten gemeenten en bouwende partijen erop worden aangesproken de wateropgave in de plannen mee te nemen.

Ook in het landelijk gebied moet de watertoets worden gebruikt. Boomkwekerijen in beekdalen en bollenteelt in de binnenduinenranden zijn voorbeelden van activiteiten die een onevenredig zware aanslag plegen op het natuurlijke watersysteem. Bij nieuw bollenareaal dient een gesloten watersysteem als eis te worden gesteld. De watertoets moet het principe ‘functie volgt peil’ operationeel maken zodat we met gezond verstand blijven kiezen voor duurzaam waterbeheer.

© Heidi Schalk, Arvalis

11 Nederland wijst meer natuurlijke wateren aan

Wat kan beter? Nederland kent veel ‘kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen’. Rijk en provincies wijzen bij de vaststelling van de stroomgebiedbeheerplannen meer ‘natuurlijke wateren’ aan dan bij de voorlopige inventarisatie. Er worden in de plannen passende maatregelen getroffen om de negatieve effecten die tot de aanwijzing van kunstmatig en sterk veranderde wateren hebben geleid, op te heffen of te verminderen.

Nederland heeft in de voorlopige inventarisatie slechts 5% van de waterlichamen als natuurlijk aangeduid. Het overgrote deel is sterk veranderd of kunstmatig. Op zich maakt de KRW dat mogelijk, maar het hoort wel om uitzonderingen te gaan. Er kan worden afgeweken van de status natuurlijk water als het niet mogelijk is om de hydromorfologie te herstellen zonder significante negatieve effecten op andere maatschappelijke functies. Denk aan een kanaal voor de scheepvaart, een kunstmatig bassin voor drinkwater of waterkracht. De KRW is wat dit betreft flexibel in te vullen. Dat betekent echter geen vrijbrief voor het voortbestaan of de toename van deze activiteiten, want steeds – bij elke ronde van stroomgebiedbeheerplannen – moet worden nagegaan hoe de waterlichamen zijn aan te passen aan meer natuurlijke omstandigheden. Dus moet ook telkens opnieuw worden bekeken hoe negatieve invloeden kunnen worden verminderd.

Overigens moet ook voor kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen een doelstelling worden gekozen die het beste past bij het ecosysteem.

12 Breng baten en schade volledig in beeld

Wat kan beter? Alle overheden zetten zich in om de baten van schoon water voor economie, natuur en recreatie expliciet en volledig te omschrijven. Ook de schade die veroorzaakt wordt door de huidige 'slechte' waterkwaliteit moet in beeld worden gebracht. Rijk en provincies zien erop toe dat alle baten input vormen voor de keuze van de maatregelpakketten in de stroomgebiedbeheerplannen.

Het KRW-criterium 'disproportionele kosten' (ontheffingsgrond voor uitstel of niet nemen van maatregelen) speelt een grote rol bij de totstandkoming van de maatregelpakketten. Deze kunnen het beoogde doelniveau voor de waterkwaliteit verlagen of de realisering ervan uitstellen. De waterbeheerder relateert disproportionele kosten veelal aan de bestaande gebruiksfunctie. Ook zou er 'significante schade' zijn bij aanpassing van het bestaande gebruik. Echter, de schade ten gevolge van het niet goed of onvoldoende kunnen beheren van natuurgebieden, waarbij bijvoorbeeld zeldzame soorten verloren gaan als gevolg van verdroging of vermessing, blijft buiten beeld. Hierdoor dreigt onvoldoende rekening te worden gehouden met de maatschappelijke kosten van watervervuiling als gevolg van bestaand gebruik. Natuur en recreatie vertegenwoordigen ook een belangrijke economische waarde. De kosten van schade ofwel de baten van herstel en ontwikkeling moeten worden meegenomen in de afwegingen.

De Kaderrichtlijn water biedt de mogelijkheid om schade in beeld te brengen en ongewenste functies aan te passen. Met die benadering zouden schadelijke activiteiten in de omgeving van kwetsbare natuurgebieden beoordeeld moeten worden. De kosten voor het opheffen van schade moeten worden afgezet tegen het doel van de KRW om water als erfgoed en natuurlijke hulpbron te beschermen. De term disproportionele kosten mag niet worden toegepast zonder een gedegen analyse van alle baten.

13 Verbreden van maatschappelijke betrokkenheid

Wat kan beter? In het kader van de publiekscampagne *Nederland leeft met water* wordt iedereen betrokken bij het creëren van helder en natuurlijk water. De burger wordt actief gevraagd mee te denken over de voordelen van schoon water en het verbeteren van de waterkwaliteit.

Burgers hebben een mening over het belang van schoon water. Water is een belangrijke factor in onze leefomgeving. Tot nu toe is echter lang niet iedereen betrokken bij de Kaderrichtlijn water. Het planproces is vooral gericht op het consulteren van vertegenwoordigers van belangengroeperingen. De burger weet nog weinig of niets. Daarmee blijft schoon water iets voor deskundigen en voor de burger een 'ver-van-mijn-bed'-onderwerp. Nu de KRW concreet wordt in plannen, is het tijd om te zeggen waar schoon water werkelijk toe doet en wat de voordelen van schoon water zijn. Juist water is een makkelijke ingang om de burger bij zijn leefomgeving te betrekken en om draagvlak te creëren voor milieumaatregelen. Bovendien hebben burgers vaak ideeën die buiten de gebaande paden gaan.

Natuur- en milieuorganisaties willen al het mogelijke doen om de Europese Kaderrichtlijn water tot een succes te maken. Zij zijn onder meer betrokken bij de gebiedsprocessen waar de wateropgave centraal staat. De onderhandelingen zijn soms lastig, want het zicht op het geheel kan gemakkelijk verdwijnen en haalbaarheid en kostenoverwegingen doen continu een aanval op de ambities. Bestuurders moeten zich realiseren hoe groot het belang van schoon water is. De milieuorganisaties bieden zich aan actief bij te dragen aan de uitvoering van de KRW en het maatschappelijk draagvlak hiervoor.

Haal meer uit schoon water

Schoon water voor de natuur en om in te zwemmen, te duiken of langs te recreëren. Recreanten, watersporters, landbouwers en bewoners profiteren ervan.

De Europese Kaderrichtlijn Water maakt dat schone water haalbaar. In vijf voorbeelden laten Stichting Natuur en Milieu en de Provinciale Milieufederaties de voordelen zien.

Vijf films van vijf minuten

Flevoland
Vaarten met natuurlijke oevers
FLEVLAND BIJNA KLIMAATBESTENDIG

Fryslân
Riet zuivert water
INVESTEREN IN NATTE NATUUR

Overijssel
Waterjuffer in meander
DE REGGE: KOPLOPER IN EUROPA

Utrecht/Noord-Holland
Krooneenden, kranswieren en schoon zwemwater
EEN DUIK IN ZOETWATER

Zuid-Holland
Snoeken in Rotterdam
HELDER WATER, KLARE TAAL

In opdracht van:

De Provinciale Milieufederaties

Realisatie:

www.natuurmedia.nl

Meer informatie bij Natuur en Milieu: 030-2331328
Inlichtingen over de films: rolfroos@natuurmedia.nl

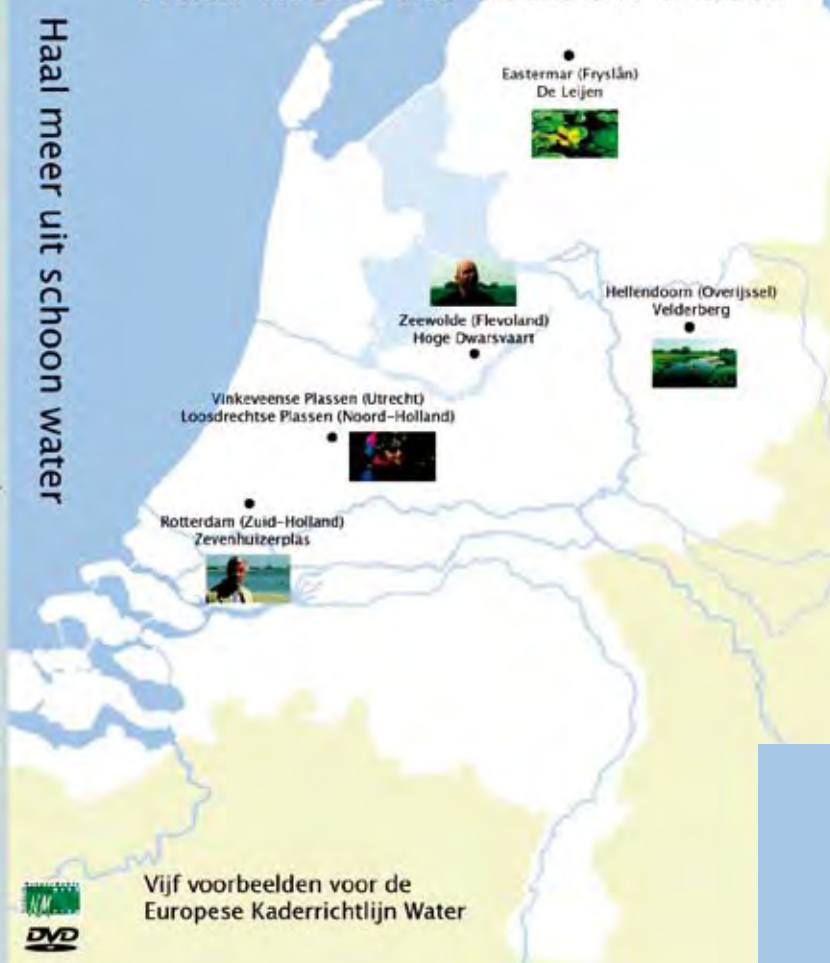
PAL 16:9 breedbeeld video

Stel DVD-speler en televisie in op 16:9 of 4:3 letterbox voor een goede weergave

Haal meer uit schoon water

Haal meer uit schoon water

Vijf voorbeelden voor de
Europese Kaderrichtlijn Water

Hoe ziet schoon water eruit?

Kijk op <http://kaderrichtlijnfilms.natuurmedia.nl> voor vijf voorbeelden van projecten voor schoon, natuurlijk water en de voordelen ervan. Haal meer uit schoon water!

Informatie: Ben Hermans, Stichting Natuur en Milieu, 030-233 1328

Websites:

www.natuurenmilieu.nl, onder thema water

www.reinwater.nl

www.natuurenmilieunederland.nl, onder thema water

www.natuurmonumenten.nl

Natuur
en
Milieu

De Provinciale Milieufederaties

Natuurmonumenten

Een brochure voor deelnemers aan regionale klankbordgroepen, statencommissies, waterschapsbesturen en ambtenaren en bestuurders van gemeenten, provincies en Rijk betrokken bij de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn water. Opgesteld naar aanleiding van de discussie in de Themakring water.

November 2007

Uitgave: Stichting Natuur en Milieu, Stichting Reinwater, De Provinciale Milieufederaties, Natuurmonumenten

Tekst: Ben Hermans

Foto cover: Eveline de Bruin

Grafische vormgeving: ontwerpbureau WRIK (BNO), Utrecht

Druk: Roto Smeets Grafiservices, Utrecht